

EVALUERING AF PROJEKT

KVINDER I FORENING

KVINDER I FORENING 2010

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Indledning	4
Evalueringemetode	4
Formål og succeskriterier	5
Målgruppen	5
2. Projektforløbet	6
'Sesam'	6 - 7
'Svømmeforeningen'	8 - 9
'Bydelsmødreforeningen'	10
Refleksioner over metoder og processer	11
3. Resultater og effekter	12
Overblik over foreningerne	12
Mindre isolation og styrkelsen af sociale netværk	12 - 13
Brobyggere og rollemønstre	13
Ture og udflugter	14
Overordnede refleksioner og udviklingsperspektiver	14
4. Anbefalinger	15

1. INDLEDNING

I Danmark er der en lang tradition for frivilligt arbejde i foreninger og for bestyrelsesarbejde, men der er få kvinder med anden etnisk baggrund, som arbejder frivilligt i bestyrelser og foreninger i socialt udsatte boligområder. Selvom der i mange boligområder nu eksisterer kvindekubber, arrangementer og andre netværksgrupper, er udfordringen ofte at forankre de positive tiltag i boligområderne, så der dannes foreninger, der på længere sigt kan blive selvkvørende.

Formålet med projekt 'Kvinder i Forening' er, at der dannes foreninger i Randers Nordby for etniske minoritetskvinder og deres børn. Projektet er nyskabende, fordi det er lykkedes at danne tre foreninger, hvor kvinder med etnisk minoritetsbaggrund nu arbejder frivilligt som bestyrelsesmedlemmer, og hvor foreningerne har et stort antal aktive medlemmer.

I denne evaluering belyses det derfor, hvordan det er lykkedes at skabe de gode resultater for projekt 'Kvinder i Forening' i Randers og de metoder og processer, der foreløbig er blevet brugt i projektføreløbet til at danne foreningerne. For det andet ser evalueringen på, hvilke resultater og effekter disse metoder indtil videre har givet for projektet.

Rapporten er opbygget således, at der i kapitel 1 først ses på, hvilke evalueringsmetoder, der er anvendt. Derefter ser vi på formålet og succeskriterierne med projektet og til sidst målgruppen for projektet. I kapitel 2 beskrives og diskuteres de anvendte metoder og processer i projektføreløbet. I kapitel 3 ser evalueringen på de resultater og effekter, der foreløbig er opstået gennem projektet og hvilke tiltag der er brug for fremadrettet, og i kapitel 4 gives der til sidst en række anbefalinger.

EVALUERINGSMETODE

Evalueringen er en procesevaluering, hvor der er brugt kvalitative metoder med interviews og fokusgrupper. Denne evalueringsmetode er valgt, da det var den mest velegnede metode til at belyse de processer og metoder, der har ført til dannelsen af de tre foreninger, og de resultater og effekter, som disse metoder og processer har givet.

Til evalueringen er der foretaget tre fokusgrupper og tre interviews, og i alt er otte personer blevet interviewet. Der er lavet interviews og fokusgrupper med projektlederen af 'Kvinder i Forening' Zeliha Tolan, frivillige i de tre foreninger og Nils M. Bertelsen, som er ansat ved Frivilligværket i Randers Kommune. Desuden bygger evalueringen også på en kortere midtvejs-evaluering, som blev foretaget af Bysekretariatet til projektet i august 2009. Bortset fra projektlederen og den ansatte medarbejder fra Frivilligværket i Randers Kommune, hvis identitet det ikke er muligt anonymisere, er alle de interviewede frivillige i Nordbyen fuldt anonymiserede.

Evalueringen er foretaget af ekstern konsulent og antropolog Astrid Paldam i samarbejde med Anne-Lene Wähling ved Bysekretariatet¹ i Randers Nordby.

¹ Bysekretariatet er etableret af boligorganisationerne i Randers og Randers kommune i forbindelse med Helhedsplanen for Randers Nordby. Bysekretariatets opgave er at koordinere og administrere den boligsociale indsats. Man kan læse mere om Bysekretariatet på www.bysekretariatet.dk

FORMÅL OG SUCCESKRITERIER

Projektets formål er at få oprettet foreninger for etniske minoritetskvinder i Randers Nordby. Foreningerne skal medvirke til at styrke netværket hos etniske minoritetskvinder og dermed give dem sikkerhed og tryghed til at deltage i samfundet og modvirke social isolation. Foreningerne skal have et alment, folkeoplysende indhold, som kan støtte kvindernes udvikling, viden og oplysning om samfundet. Kvinderne kan mødes om fælles interesser og aktiviteter med et sundhedsmæssigt, kreativt, kulturelt indhold. Projektet kan derfor bidrage til kvindernes integrationsproces, fordi kvinderne deltager aktivt i samfundet og samtidig også deltager aktivt i deres børns fritidsaktiviteter².

Succeskriterierne er:

- Der skal dannes 4 foreninger med ca. 50 aktive voksne deltagere
- 100 deltagere skal have deltaget i forskellige foreninger undervejs
- Der skal være ca. 8 foreningsmentorer i gang i området med vejledning, support og rådgivning

MÅLGRUPPEN

Projektet har primært henvendt sig til kvinder med etnisk minoritetsbaggrund og deres børn, som bor i de almene boligområder i Nordbyen i Randers.

Nordbyen i Randers er et udsat boligområde, hvor andelen af beboere på overførselsindkomst er væsentligt højere end i resten af kommunen, beboernes gennemsnitlige indkomst er lav, og der er en høj andel af etniske minoriteter. Nordbyen har derfor fået udarbejdet en helhedsplan med støtte fra Landsbyggefonden, som løber fra 2009-2013.

Projekt Kvinder i Forening er støttet med midler fra Integrationsministeriet og medfinansieres af boligorganisationen Møllevænget og Storgården. Projektet har derfor ikke været støttet med midler fra helhedsplanen, men projektlederen har samarbejdet og delt lokaler med de andre projekter i helhedsplanen. Selvom projektet primært har været rettet mod Nordbyen, har projektet også samarbejds partnere fra andre områder i Randers, og foreningerne er åbne for kvinder fra hele Randers.

² Projektet benytter en definition af integration, hvor integration ses som processer, der styrker etniske minoriteters aktive deltagelse i det danske samfund. Aktiv deltagelse kan derfor både forstås som større tilknytning til arbejdsmarkedet, mere uddannelse samt større deltagelse i frivilligt arbejde.

2. PROJEKTFORLØBET OG DE DANNEDE FORENINGER

Der er dannet tre foreninger for etniske minoritetskvinder gennem projektet. De tre foreninger har lokaler og base i det almene boligområde "Jennumparken", men medlemmerne af foreningerne bor også i andre boligområder. I dette kapitel beskrives og analyseres, hvordan processen med at starte de tre foreninger har været, og hvilke metoder der er blevet anvendt i projektforløbet.

SESAM

Den første forening, der blev dannet med bestyrelse og aktiviteter, var foreningen 'Sesam'. Foreningen har lokaler i Jennumparken, og medlemmerne er kvinder med børn med primært tyrkisk og kurdisk baggrund. Der er 105 medlemmer, og foreningen har forskellige aktiviteter som for eksempel mavedans, bowling, skovture, biografture og udflugter. Foreningen holder åbent hver lørdag fra kl. 16:30-21:00. En aften om måneden holder 'Sesam' også åbent kun for kvinder fra kl. 21. Projektlederen gennemførte i projektperioden, at der i tidsrummet fra kl. 20-21 om aftenen kun måtte tales dansk for at styrke kvindernes danskundskaber.

Da projekt 'Kvinder i Forening' startede op, havde 'Sesam' allerede eksisteret i fem år som en klub med aktiviteter for kvinder og børn, der var støttet af Integrationsministeriet. Projektlederen af 'Kvinder i Forening' overtog ledelsen af 'Sesam' som frivillig for tre år siden, og hun har været en af de drivende kræfter og en ildsjæl, som var med til at holde 'Sesam' i gang, lave aktiviteter og støtte den daglige drift. Efter Integrationsministeriet havde støttet 'Sesam' i fem år, skulle 'Sesam' være selvkvørende, og derfor ville projektlederen køre 'Sesam' videre som en frivillig folkeoplysende forening, som kunne få tilskud til medlemmer, lokaleleje og søge fondsmidler.

Det virkede umiddelbart som en overkommelig opgave for projektlederen at få 'Sesam' til at køre videre som en forening i starten af 2009. Projektlederen er selv født og opvokset i Jennumparken og kender derfor familierne rigtig godt. Hun har både haft lønnet og frivilligt arbejde i området og er en respekteret person, som familierne har stor tillid til.

Kvinderne og børnene i 'Sesam' skulle først registreres som medlemmer af foreningen, og så skulle der dannes en bestyrelse. Men det viste sig at være sværere, end projektlederen havde troet, fordi kvinderne ikke kendte og forstod foreningstankegangen. Mange af kvinderne med tyrkisk og kurdisk baggrund var vant til fra deres hjemland, at det var mændene, som havde foreninger, og de forstod ikke, hvad en forening var, eller hvad formålet var med at oprette en forening. Først ville kvinderne ikke registreres som medlemmer. Nogle var bekymrede for, at deres navne og personnumre ville blive skrevet op hos kommunen. Andre frygtede for at miste deres sygedagpenge eller kontanthjælp, og andre igen mente, at hvis de blev registreret, ville deres oplysninger kunne bruges til at indhente personlige oplysninger om dem.

Projektlederen fik en konsulent fra Randers Kommunes Center for frivilligt socialt arbejde, Frivilligværket, til at komme ud og fortælle om foreningsdannelse. Projektlederen måtte udøve en del opsøgende arbejde, fordi mange kvinder var bekymrede i forhold til at blive medlem af en forening. Hun besøgte kvinderne privat, og tog en individuel snak med dem og deres mænd om deres bekymringer for at blive medlemmer, og efterhånden fik hun overbevist flere om, at de godt kunne blive medlemmer. Samtidig satte hun sig også ind i de forskellige regler, der var om at starte foreninger. Det gjorde hun i samarbejde med Frivilligværket, som var en vigtig støtte i forhold til de formelle krav til at danne en forening. Projektlederen brugte mange ressourcer på at finde bestyrelsesmedlemmer, og hun fandt efterhånden fire kvinder sit netværk, som gerne ville være bestyrelsesmedlemmer. Den stiftende generalforsamling blev afholdt i november 2009, hvor der kom omkring 20 kvinder. Foreningen har nu en bestyrelse med en formand, næstformand, kasserer, to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant.

I starten mødtes bestyrelsen tit, da de skulle sende ansøgninger til forskellige fonde for at få midler og få lavet en masse papirarbejde. Flere af bestyrelsesmedlemmerne var ved at falde fra på grund af den store arbejdsbyrde, som var på frivillig basis.

Derfor satte projektlederen ambitionerne ned, og fik kvinderne til at påtage sig mindre opgaver. For eksempel aftalte bestyrelsen indbyrdes, hvem der skulle åbne og lukke foreningen på skift om lørdagen. Projektlederen forklarer:

"Jeg kan mærke, at kvinderne begynder at tage mere ansvar, men jeg tør ikke give dem hele ansvaret, for så vil de løbe skrigende væk. Fordi det er frivilligt, og man kan ikke forvente så meget af dem, når de har børn, mand og arbejde ved siden af. I starten pressede jeg dem - 'hallo nu er I med i bestyrelsen, og nu skal I være der og der'. Så kunne jeg se, at okay det går ikke godt det her. Så måtte jeg finde en anden måde at gøre det på, og så gav jeg dem små opgaver... Vi har faste rammer for, hvem der åbner og gør hvad. Det begyndte vi at indføre, og det kunne de godt lide."

Det har derfor taget tid at få vænnet kvinderne til den foreningstankegang, som er meget fremmedartet for mange af dem, men det er lykkedes at starte foreningen 'Sesam' med succes. Det har været altafgørende for opstarten af foreningen, at kvinderne kendte projektlederen på forhånd, og at både kvinderne og deres mænd havde stor tillid til projektlederen. Hun forklarer derfor, at det ville have taget meget længere tid at få startet en forening, hvis hun var kommet udefra og først skulle skabe tillid til kvinderne. Tilliden til projektlederen, hendes empati og forståelse for familiernes situation og hendes stærke netværk har derfor været helt afgørende faktorer for succesen samt for foreningens lokale forankring og medlemmernes fornemmelse af ejerskab. Foreningen er i stigende grad blevet mere og mere selvkvørende, og det ventes, at projektlederen i løbet af kort tid vil kunne trække sig fra bestyrelsen. Hun bakker dog foreningen op ved at sætte dem i kontakt med Randers kommune og hjælper til med ansøgninger om tilskud, da flere af bestyrelsens medlemmer ikke er i stand til at påtage sig dette ansvar selv.

Siden bestyrelsen begyndte arbejdet, har de moderniseret 'Sesams' lokaler. Der er blevet hevet tapet ned, malet, købt nye møbler, fjernsyn og dvd til børnene og en masse andet til lokalene for midler, som foreningen har fået af Tuborg fonden. De to medlemmer af bestyrelsen, som blev interviewet, fortæller begge, at de er meget glade for at være med i bestyrelsen og synes det er sjovt, selv om det er mere tidskrævende, end de havde regnet med. Tre af bestyrelsesmedlemmerne i 'Sesam' har deltaget i et kursus i IT, så de kan lave en hjemmeside for foreningen med billeder og information. Kvinderne får gennem disse kurser udviklet nye kompetencer, som de kan bruge i deres jobsøgning. Udover faglige kompetencer får kvinderne også styrket deres danske sprog, da de modtager undervisning på dansk.

Bestyrelsen arrangerer også fester og udflugter for kvinderne. 'Sesam' har været på flere ture til f.eks. Dan-land med børnene, biografture, skovture, ud at spise og bowle. 'Sesam' har også haft nogle ture med overnatning. En af fædrene har spillet fodbold med drengene. Projektlederen har arrangeret en hyttetur med kvinderne og børnene, for at mødrene kunne få en forståelse for, hvordan en dansk lejrskole foregår. Når kvinderne mødes i 'Sesam', er der tit dans, der er forskellige aktiviteter for børnene, og mødrene sidder og snakker. En aften om måneden er der åbent kun for kvinder, som kommer klokken ni, når børnene er lagt i seng, og så tager de diskussioner op som for eksempel børneopdragelse, kultur og traditioner, eller de fortæller hinanden nyheder fra tyrkisk eller dansk TV. I næste kapitel er der en uddybning af disse diskussioner, og hvordan netværket og aktiviteterne i 'Sesam' bidrager til kvindernes integrationsproces i det danske samfund.

FAKTA OM SESAM

- Forening i Jennumparken for kvinder og deres børn
- Folkeoplysende forening under §18
- Bestyrelse på fem medlemmer
- Åbent hver lørdag fra kl. 16:30 - 21:00 og en aften om måneden kun for kvinder
- Aktiviteter for børn og voksne som for eksempel mavedans, fester og andet socialt samvær
- Udflugter som for eksempel biografture, skovture og hytteture
- 105 medlemmer
- De fleste medlemmer har tyrkisk og kurdisk baggrund

SVØMMEFORENINGEN

Sideløbende med dannelsen af 'Sesam' som forening, arbejdede projektlederen og projektgruppen³ på at identificere yderligere foreningsbehov. Det blev klart, at der var behov for et motionstilbud for kvinderne, da mange på grund af traditioner ikke kunne deltage i de eksisterende motionsaktiviteter, og flere efterspurgte svømning. Der blev derfor arbejdet på at danne en svømme-forening for kvinder med etnisk minoritetsbaggrund og deres børn. 'Svømmeforeningen' er blevet en stor succes, og der er stor interesse for at blive medlem af foreningen. Der er nu svømning en gang ugentligt. Formålet med 'Svømmeforeningen' er at understøtte en sund og aktiv livsstil og give børnene og kvinderne gode oplevelser. Gennem svømning og socialt samvær bliver kvindernes netværk styrket, og kvinderne bliver mere engagerede i deres børns fritidsaktiviteter. Foreningen styrker integration-sprocessen ved at kvinderne bliver mere aktive i samfundet og lærer om foreningsdannelse i Danmark.

'Svømmeforeningen' er kun åben for kvinder og børn, fordi mange etniske minoritetskvinder ikke vil deltage i familiesvømning, hvor der også er mænd. Tidligere har der været en svømmeklub for kvinder og børn i Jennumparken, men den stoppede, og der var ikke svømning for kvinder og børn i et år. Kvinderne spurgte derfor projektlederen, om de kunne få startet svømningen op igen, og der har været stor opbakning til foreningen fra starten. Foreningen startede med svømning d. 9. maj 2010, og der er nu 55 medlemmer, som er kvinder og børn. Ifølge det interviewede bestyrelsesmedlem, er kvinderne og børnene meget begejstrede for svømningen. Der er også en del som står på venteliste. Et bestyrelsesmedlem af 'Svømmeforeningen' fortæller:

"En kvinde siger til mig, at 'jeg skal til stranden i Tyrkiet, så jeg vil gerne lære det [red: at svømme]. Det ser så åndssvagt ud, jeg sidder der, og jeg kan ikke gå ud. Når jeg ikke kan svømme, så gider jeg ikke gå i vandet'... Så viser jeg [red: bestyrelsesmedlemmet] dem, hvordan de skal svømme og siger, de skal kigge efter, hvordan jeg gør det. Og så kigger de og prøver at gøre det samme. De kan godt, men de skal bare tro på sig selv. Nogle er ved at lære at svømme nu."

Projektlederen af Kvinder i Forening brugte sine erfaringer fra opstarten af 'Sesam', da hun skulle starte 'Svømmeforeningen'. Der var stor interesse for at blive medlem af 'Svømmeforeningen', og da mange af kvinderne allerede var medlemmer af 'Sesam', var de ikke længere bekymrede over at blive registrerede som medlemmer. Det krævede mere overtalelse at finde kvinder, som ville være med i bestyrelsen. Projektlederen forklarede kvinderne, at der ikke var så meget arbejde med at være med i bestyrelsen som i 'Sesam', og desuden ville bestyrelsesmedlemmerne få et gratis medlemskab af foreningen. Projektlederen fandt tre kvinder til at danne bestyrelsen, som består af en formand, et bestyrelsesmedlem og en kasserer. D. 27. februar afholdt foreningen den stiftende generalforsamling, hvor foreningen og bestyrelsen blev dannet, og indtil juni 2010 har der været tre bestyrelsesmøder. Bestyrelsen har ikke så meget arbejde som i 'Sesam', da det er en mindre forening.

Projektlederen har hjulpet bestyrelsen med at kontakte kommunen og sørge for, at foreningen kunne blive oprettet som en forening under §18, så foreningen får tilskud fra kommunen for hvert aktivt medlem. Hun har også hjulpet med papirarbejdet, med at oprette en konto i banken, leje af lokaler og andet praktisk. Efter foreningen var stiftet og bestyrelsen var dannet, var den største udfordring at finde en frivillig, kvindelig livredder. Det viste sig at være sværere end forventet. Projektlederen kontaktede forskellige personer i sit netværk og mange andre steder for at finde en kvindelig livredder. Efter tre måneder fandt hun en-

delig en livredder, og hun fandt senere en livredder mere, så de kunne skiftes, når den ene livredder ikke kunne. Da det havde været så svært at finde en kvindelig livredder, valgte foreningen at give livredderen løn og betale for, at hun kunne tage en ny livredderprøve, da denne skal fornyes hvert år.

Medlemmerne af foreningen har forskellig etnisk baggrund, og flere af medlemmerne er også medlemmer af 'Sesam'. Der er pt. 38 medlemmer, som betaler medlemskontingent for både børn og voksne. Flere er også på venteliste. Overordnet er 'Svømmeforeningen' nu i gang og en stor succes. Det har været meget nemt at få medlemmer, og der er stor opbakning til foreningen blandt gruppen af tyrkiske og kurdiske kvinder. Ligesom med 'Sesam' var det lidt sværere at finde frivillige bestyrelsesmedlemmer, men det gik nemmere, da der ikke er så stort arbejde med 'Svømmeforeningen'. Den største udfordring for at komme i gang var at finde en kvindelig livredder, hvilket nu er lykket. Processen viser, at det går nemmere anden gang, der skal dannes en forening, fordi kvinderne har vænnet sig mere til foreningstankegangen, og rygterne har spredt sig gennem mund-til-mund metoden.

FAKTA OM SVØMMEFORENINGEN

- Bestyrelse med formand, kasserer og et bestyrelsesmedlem
- Folkeoplysende forening under §.18
- Svømning en gang ugentligt på den lokale skole
- Foreningen er kun åben for kvinder og børn
- Medlemmer har forskellig etnisk baggrund, dog med en overvægt medlemmer af tyrkisk eller kurdisk baggrund
- 38 medlemmer og flere på venteliste
- To kvindelige livreddere ansat

³ Projektgruppen bestod af projektlederen, projektlederen for Bydelsmødreprojektet i Randers Nordby, supervisor og Bysekretariatets evalueringsmedarbejder.

BYDELSMØDREFORENINGEN

Den tredje og sidste forening er 'Bydelsmødreforeningen'. 'Bydelsmødreforeningen' er en forening for de kvinder, som er blevet uddannet gennem 'Bydelsmødreprojektet' samt andre kvinder i boligområderne. Foreningen er stiftet med en bestyrelse, og åbnede op med aktiviteter for medlemmerne i august 2010, og man mødes i foreningen en gang ugentligt.

Der er flere formål med foreningen. For det første skal foreningen være et mødested for de bydelsmødre, som har gennemført bydelsmødrekurset, hvor de kan få vendt problemstillinger for det opsøgende arbejde og støtte hinanden. For det andet skal foreningen være åben for andre kvinder i Jennumparken og de omkringliggende boligområder. 'Bydelsmødreforeningen' skal fungere som et fristed, hvor kvinderne i boligområdet kan få rådgivning og støtte fra uddannede bydelsmødre, og derfor er foreningen kun for kvinder, som kommer uden deres børn. Kvinderne kan mødes omkring nogle fælles aktiviteter som syning, cykling og madlavning, så de samtidig får motion og nye kompetencer som for eksempel at lære at sy eller cykle.

Generalforsamlingen blev afholdt den 29. januar 2010, hvor bydelsmødrene og kvinder fra boligområdet blev inviteret bredt, og omkring 15 kvinder mødte op. Det var samtidig et informationsmøde, hvor bydelsmødrene og andre kvinder kunne lære mere om foreningen. Der blev valgt en bestyrelse med syv bestyrelsesmedlemmer: Formand, næstformand, kasserer, revisor og tre bestyrelsesmedlemmer.

Ideen til foreningen kom fra projektgruppen, da det var tydeligt at der manglede et mødested for de uddannede bydelsmødre. Et sted, hvor bydelsmødrene kunne snakke sammen om, hvordan det gik med deres opsøgende arbejde og støtte hinanden. Samtidig var projektlederen af 'Bydelsmødreprojektet' blevet opmærksom på, at nogle kvinder i boligområdet havde brug for at tale med bydelsmødre i et mere uformelt forum. I boligområdet er der meget sladder og rygter, og derfor var nogle kvinder bekymrede for at få besøg af bydelsmødre derhjemme. Foreningen giver mulighed for at yde rådgivning og støtte under mere uformelle rammer.

Det var tanken, at der gennem 'Bydelsmødreforeningen' kunne skabes et rum, hvor kvinderne kan mødes og få rådgivning og snakke om deres problemer efter behov. Udgangspunktet er, at de mødes omkring nogle fastlagte aktiviteter som syning, madlavning eller cykling. Siden august 2010 har foreningen mødtes fast en gang ugentligt. Der har været arrangeret forskellige aktiviteter og i december gik foreningens medlemmer i gang med et cykelkursus. Ligeledes har der i december været afholdt julefrokost for foreningens medlemmer. For nogle af medlemmerne var det deres første julefrokost og derfor en stor oplevelse.

FAKTA OM BYDELSMØDREFORENINGEN

- Foreningen er åben for alle kvinder som har lyst
- Bestyrelsen består af bydelsmødre
- Planlagte aktiviteter er cykling, syning, madlavning og andre kreative ting
- 22 medlemmer og flere har vist interesse for at være med i foreningen.
- Foreningens formål er for det første at være et mødested for bydelsmødrene, og for det andet at være et mødested for kvinder i boligområdet, hvor de kan få rådgivning og støtte fra bydelsmødrene.
- Frivillig social forening

REFLEKSIONER OVER METODER OG PROCESSER

Der er dannet tre foreninger med et stort antal aktive medlemmer og bestyrelser, og de anvendte metoder og processer i projektforløbet har derfor givet et godt resultat. Processen har dog været mere ressourcekrævende end forventet. Det har taget lang tid at lære kvinderne om den danske foreningstankegang, som var fremmed og ukendt for næsten alle de kvinder der har deltaget i projektet. De metoder og milepæle, der oprindeligt var opstillet i projektbeskrivelsen, er blevet revideret undervejs, og der har været mange læringspunkter og erfaringer undervejs. Projektets tidsperiode på to år er en relativt kort periode, da det er en lang proces at stifte foreninger og derefter få foreningerne til at køre.

Projektlederen har brugt meget opsøgende arbejde for at rekruttere medlemmerne og danne bestyrelser, og hun har brugt mund-til-mund metoden og taget individuelle samtaler med kvinderne og deres mænd. Hun tog ud og besøgte kvinderne i deres hjem eller snakkede med kvinderne, når hun mødte dem i andre sammenhænge. Derfor har erfaringen været, at kvinderne især havde brug for individuelle samtaler med projektlederen eller i små grupper, inden der kunne afholdes større informationsmøder og generalforsamlinger. Den oprindelige ide i projektbeskrivelsen om at holde større møder for alle interesserede kvinder blev derfor revideret (såkaldte 'kvartersmøder').

Det var i starten planen, at der også skulle dannes en motionsforening for boligrådets kvinder. Hvilken type motion var ikke planlagt. Imidlertid viste det sig snart, at flere efterspurgte motionssvømning. Det blev udgangspunktet for etableringen af en svømmeforening. Herved har medlemmerne af de to foreninger et lokalt ejerskab til foreningerne, og ideerne til hvilke foreninger der skulle startes er kommet fra kvinderne selv. Dette er naturligvis altafgørende, når man ser på foreningernes forankring efter projektets udløb.

Projektet havde også et mål i projektbeskrivelsen om at uddanne ca. otte 'foreningsmentorer' i projektets opstarts-fase, men denne ide blev revideret undervejs. Gennem 'Bydelsmødreprojektet' har alle bydelsmødre fået undervisning i foreningsdannelse og foreningstankegangen. Flere af disse kvinder er nu bestyrelsesmedlemmer i de tre forskellige foreninger.

De tre foreninger har nu alle aktive bestyrelser, som påtager sig opgaver og ansvar for, at foreningerne kan køre. Det er i denne sammenhæng vigtigt at huske, at bestyrelsesmedlemmerne bruger deres fritid og ikke får løn. Det tager tid at få overdraget ansvaret til de frivillige og give dem ansvar hen ad vejen, og samtidig tager det også tid for kvinderne at forstå den danske foreningstankegang. Men erfaringerne er positive og viser, at det godt kan lade sig gøre, men at det fortsat kræver en medarbejder, som støtter kvinderne og bakker dem op.

3. RESULTATER OG EFFEKTER

I dette kapitel ses nærmere på projektets effekter og resultater. I første afsnit er der et overblik over projektets aktive medlemmer og bestyrelsesmedlemmer, og hvor langt projektet er i forhold til at opnå de overordnede succeskriterier.

Efterfølgende vil der være fokus på de kort- og langsigtede effekter af foreningsdannelsen for kvinderne, deres børn og boligområderne. Her vil der ses på, hvordan foreningerne bryder kvindernes sociale isolation og styrker deres netværk. Derefter hvordan nogle kvinder fungerer som rollemodeller og brobygger, og hvilken betydning "de gode eksempler" har. Endelig ses på betydningen af de ture og udflugter, der er i foreningerne, og til sidst i kapitlet er der nogle overordnede refleksioner om projektets resultater og effekter.

OVERBLIK OVER FORENINGERNE

Projektet er ultimo december 2010 kommet rigtig langt. Der er dannet tre foreninger med aktive bestyrelser, og alle kører nu med faste aktiviteter. Nedenfor er der et overblik over medlemmerne og bestyrelserne:

FORENING	AKTIVE MEDLEMMER	BESTYRELSE
Sesam	105 medlemmer	Bestyrelse med 5 bestyrelsesmedlemmer og 1 suppleant
Svømmeforeningen	38 medlemmer	Bestyrelse med 3 bestyrelsesmedlemmer
Bydelsmødreforeningen	22 medlemmer	Bestyrelse med 7 bestyrelsesmedlemmer

I alt skulle mindst 100 personer have deltaget i aktiviteter, og da 'Sesam' alene har 105 betalende, aktive medlemmer, er dette succeskriterium allerede opnået. I skrivende stund er der over 100 aktive medlemmer i 'Sesam', 38 medlemmer i 'Svømmeforeningen' og 22 medlemmer af 'Bydelsmødreforeningen'. Der er en venteliste til 'Svømmeforeningen', da endnu flere kvinder og børn er interesserede i at komme med. Flere er medlemmer af mere end en forening, og mange af medlemmerne er børn, så derfor kan det være svært at afgøre, hvor mange aktive, voksne medlemmer der er i alt, men et forsigtigt skøn vil være 70 aktive, voksne medlemmer. Succeskriteriet om, at der skulle være ca. 60 aktive voksne medlemmer i foreningerne er derfor opnået.

Antallet af aktive medlemmer i de tre foreninger opvejer, at der ikke som oprindeligt planlagt er dannet 4 foreninger. I foreningsdannelsen har det været afgørende, at de foreninger der blev dannet havde udgangspunkt i et behov for på sigt at være levedygtige. Det sidste succeskriterium var, at ca. otte kvinder skulle være uddannet som foreningsmentorer, der hjælper med råd og vejledning om foreningsdannelse i boligområderne. Der er på nuværende tidspunkt uddannet 16 foreningsmentorer gennem undervisningsforløb i 'Bydelsmødreprojektet'. Derfor er dette succeskriterium også opnået gennem et samarbejde med 'Bydelsmødreprojektet'. 7 bydelsmødre er bestyrelsesmedlemmer i forskellige foreninger.

MINDRE ISOLATION OG STYRKELSEN AF SOCIALE NETVÆRK

'Sesam' og 'Svømmeforeningen' har givet kvinderne mulighed for at styrke deres netværk, bryde social isolation, få mere viden om det danske samfund og få et mere aktivt og udadvendt liv. Kvinderne mødes omkring aktiviteter for børnene, ture, motion, kulturelle fællesskaber og socialt samvær. Foreningerne bevirker, at mange af de kvinder, der før var isolerede i deres hjem, nu kommer mere ud og møder andre kvinder. Samtidig får børnene nogle gode oplevelser og samvær med andre børn og deres mødre. Projektlederen forklarer om foreningernes betydning:

"...folk er begyndt at komme ud af deres dør. Før var det sådan, at de var isolerede i deres hjem. De sendte bare manden på arbejde, børnene af sted, og hvis de skulle til kursus, var det bare at tage af sted og bagefter hjem og gøre rent og lave mad, og så gik hverdagen sådan her. Kvinden tænkte ikke på at bruge tid på sig selv, og kvinderne var meget indelukkede. Selvom de alle sammen boede her, turde de ikke sige hej til hinanden. Så 'Sesam' har bygget bro mellem de kvinder, der bor alle sammen heromkring, men de begyndte at kende hinanden på en helt anden måde... Og jeg var sikker på, at hvis vi lukkede 'Sesam' ned, så begyndte de at blive isolerede og indelukkede igen".

Kvindernes deltagelse i foreningslivet styrker også deres selvtilid og handlekraft. Det giver kvinderne en stor tryghed at være i en gruppe med samme etniske tilhørsforhold, og de interviewede kvinder fortæller, at efterhånden som de lærte hinanden at kende, åbnede de sig mere og mere op. De tør fortælle om deres problemer og usikkerhed og kan støtte hinanden.

I 'Sesam' er der skabt et rum for kvinderne, hvor de kan komme og mødes med andre kvinder og få diskuteret aktuelle emner for deres dagligdag. Når kvinderne mødes en lørdag om måneden efter børnene er lagt i seng, har bestyrelsen valgt et aktuelt emne, som kvinderne kan diskutere, og efterhånden som snakken går, når kvinderne langt omkring vedrørende de ting, som optager dem i dagligdagen.

Et emne, som fylder meget, er børneopdragelse mellem to kulturer, og hvordan kvinderne både kan bevare og styrke identiteten fra hjemlandet og samtidig tage del i det danske samfund. Kvinderne diskuterer også teenagere, og hvilke grænser de skal sætte for især pigerne, når de kommer i puberteten. 'Sesam' har også haft besøg af en sexolog, som fortalte om unges seksualitet og prævention. Kvinderne diskuterer også aktuelle nyheder, og da nogle af kvinderne mest ser tyrkisk fjernsyn og andre mest dansk fjernsyn, kan de fortælle hinanden om, hvad der sker. Kvinderne kan også få vendt problemer med sagsbehandleren eller kommunen og en masse andre af de problemstillinger, de møder i deres hverdag.

Nogle mødre har et stort netværk blandt danskere og vil derfor gerne tage børnene med i 'Sesam', så de kan lære deres tyrkiske eller kurdiske kulturelle identitet at kende. Andre har mest netværk blandt deres egen etniske gruppe og kan trække på andre kvinders erfaringer med det danske samfund. De fleste af medlemmerne er dog uden for arbejdsmarkedet, og derfor har det netværk, de får gennem foreningerne, en meget stor betydning for disse kvinder.

BROBYGGERE OG ROLLEMODELLER

Medlemmerne af foreningerne og foreningsbestyrelserne består af forskellige kvinder, og er derfor ikke en homogen gruppe. Nogle har arbejde eller er i gang med en uddannelse, og andre står uden for arbejdsmarkedet. Der er også store alders- og generationsforskelle, og forskelle i forhold til de som er kommet til Danmark som voksne, og de kvinder, der er opvokset i Danmark eller kommet hertil som børn. Nogle af de kvinder, der er gode til dansk og forstår det danske samfund, har også hjulpet som brobyggere mellem lærerne på skolen og familierne, når der har været problemer, og de har deltaget i møder på skolen sammen med familierne.

Kvinderne spejler sig i hinanden, og nogle kvinder er rollemodeller og brobyggere for andre i gruppen, som projektlederen siger:

"Kvinderne ser op til hinanden... De har lært af hinanden. Hvad er det, jeg kan, som hun ikke kan. Jeg har da også ressourcer. Hvis hun kan klare sig med det danske, så kan jeg da også... De har flyttet sig og bare man får 5-6 stykker til at møde op, så er det en succes."

Deltagelsen i foreninger kan også på sigt bringe nogle kvinder tættere på arbejdsmarkedet. Hovedparten af de kvinder der er medlem af foreningerne står uden for arbejdsmarkedet. Andre har rengøringsjob eller er i gang med social- og sundhedshjælperuddannelsen, arbejder som pædagogmedhjælpere, på fabrik eller andet. Nogle kvinder har fået et skub til at komme i gang, fordi de har kunnet se, hvordan andre kvinder kan få det til at fungere med at både at være i arbejde og samtidig passe deres hjem.

Projektlederen fortæller, at nogle kvinder synes det lød for hårdt at skulle op klokken fire om morgenen for at komme på arbejde og gøre rent. Andre kvinder, som havde rengøringsjob havde så fortalt dem, at de godt kunne få det til at fungere, fordi de fik tidligt fri og så havde god tid til at tage sig af deres hjem og børn. Gennem deres "gode eksempel" har fire kvinder fået rengøringsjobs. To kvinder i 'Sesam' er også gået i gang med social- og sundhedshjælperuddannelsen.

TURE OG UDFLUGTER

'Sesam' arrangerer også biografbesøg for børnene, og restaurantbesøg for kvinderne. De tager på ture til Danland, og de har været ude at bowle. For at få kvinderne med til arrangementer har projektlederen brugt meget opsøgende arbejde for at overtale kvinderne og deres mænd til at de kunne tage afsted, og fordi familierne har så stor tillid til projektlederen, lykkes det at få flere og flere kvinder med på ture og arrangementer om aftenen.

Inden 'Sesam' startede op som forening, arrangerede projektlederen en lejrskoletur to år i træk for kvinderne og deres børn. Projektlederen ville vise kvinderne, hvordan det foregår på en dansk lejrskole, når børnene tager afsted med deres klasse, fordi mange forældre ikke vil sende deres børn af sted, når skolerne arrangerer lejrskoler. Projektlederen lavede derfor en kopi af en lejrskole kun for kvinderne og deres børn, hvor de tog afsted fra fredag til søndag og boede i en spejderhytte, spillede rundbold, skiftedes til at tage pligterne osv. Projektlederen forklarer, at tre af de kvinder, der ikke tidligere ville sende deres børn på lejrskole, nu sender børnene af sted med skolen. 'Sesam' kvinderne har også været på weekend tur til København i 2009, lige efter foreningen var blevet oprettet, hvor tolv kvinder deltog.

Ture som disse er med til at styrke kvindernes integrationsproces i Danmark, fordi de får et større kendskab til det danske samfund og samtidig får styrket deres netværk og sociale kapital. På kort sigt giver turene en masse gode oplevelser og socialt samvær for kvinderne, og på længere sigt får kvinderne ny viden, mere selvtillid, et bedre netværk og en mere aktiv deltagelse i deres børns fritidsaktiviteter.

OVERORDNEDE REFLEKSIONER OG UDVIKLINGSPERSPEKTIVER

Erfaringerne fra projekt Kvinder i Forening er meget positive og viser, at foreningsdannelse hos de etniske minoritetskvinder styrker kvindernes netværk og sociale kapital og modvirker social isolation. I de fem et halvt år, 'Sesam' har eksisteret og særligt siden 2009, hvor projekt Kvinder i forening gik i gang, er der sket en udvikling, hvor flere og flere kvinder deltager i arrangementer og kommer ud om aftenen eller på ture med overnatninger. Kvinderne åbner sig mere og mere op, og de tør fortælle hinanden om deres problemer og usikkerhed. Samtidig får kvinderne viden om for eksempel "dansk lejrskole-tradition", støtter hinanden med skole-hjem samtaler, diskuterer problemer med teenagebørn og en masse andet. Dette styrker både kvindernes egne ressourcer og viden og samtidig styrker det kvindernes aktive deltagelse i deres børns fritidsaktiviteter.

De kvinder som sidder i bestyrelser får også udviklet kompetencer, og de får viden om den danske foreningstankegang. De lærer for eksempel at søge midler fra fonde, lave budgetter og regnskaber og oprette en forening med vedtægter. Denne viden er helt ny for kvinderne, for ingen af dem har tidligere siddet i bestyrelser. På længere sigt styrker disse kompetencer kvindernes forståelse af det danske samfund og deres aktive deltagelse i den demokratiske proces.

'Kvinder i Forening' har haft et tæt samarbejde med 'Bydelsmødreprojektet', og gennem begge projekter er der nu en mobiliseringsproces i gang, hvor kvinderne gennem foreningsdannelse, undervisning, opsøgende arbejde og rådgivning skaber nye netværk og styrker de netværk, som allerede er boligområderne. Det er endnu for tidligt at se alle resultaterne og effekterne for boligområdet af denne positive proces, som nu er i gang. Kvinder i forening er en positiv start i forhold til det at skabe netværk og engagere beboerne i frivilligt arbejde. Projektet viser ligeledes, at det er ressourcekrævende at oprette foreninger for etniske minoritetskvinder og deres børn, men at det godt kan lade sig gøre ved at trække på de netværk, der i forvejen er i boligområderne. De mere langsigtede effekter af foreningsdannelsen er også positive. I foreningen 'Sesam' er der skabt netværk mellem kvinder uden for arbejdsmarkedet og kvinder, som er i arbejde. På længere sigt kan kvinder uden for arbejdsmarkedet få et netværk, der kan hjælpe dem i job, og de kan spejle sig i kvinder, som allerede er i job og derfor fungerer som positive rollemodeller. Der er konkrete eksempler på fire kvinder, som på denne måde har fået rengøringsjob, og to kvinder som er gået i gang med social- og sundhedshjælperuddannelsen.

Den første svære opstartsfasen af foreninger for kvinder med anden etnisk baggrund i Nordbyen er klaret med succes, men på længere sigt er det meget vigtigt at sikre forankringen af foreningerne. Det er lykkedes boligorganisationerne i Randers og Randers kommune at sikre denne forankring og fortsatte opbakning i 2010, hvor Landsbyggefonden godkendte en revideret helhedsplan der indebærer, at foreningerne fortsat kan bakkes op efter projektets afslutning den 31. december 2010.

4. ANBEFALINGER

Her til sidst gives der tolv anbefalinger til andre, som vil starte foreninger for etniske minoritetskvinder i udsatte boligområder:

- Betydningen af netværk er altafgørende for projektets succes, og det har stor betydning, at man bruger de netværk, der allerede er i boligområderne. Derfor er det en stor fordel at ansætte en projektleder, som allerede har et netværk i boligområdet, og som kvinderne kender og har tillid til.
- Det er også en fordel for projektlederen at samarbejde med andre ansatte og frivillige, der har gode netværk i boligområdet og finde gode samarbejdspartnere i boligområderne, institutioner, kommunen og lignende.
- Projektlederens personlige kompetencer og engagement er af stor betydning for, at det kan lykkes at starte foreninger op. Projektlederen skal også være indstillet på skæve arbejdstider. Hun må for eksempel ofte holde samtaler med kvinder om aftenen og kvinderne har også behov for støtte i weekenden eller i forbindelse med bestyrelsesmøder om aftenen.
- Erfaringen viser, at når foreningerne skal startes op, er opsøgende arbejde med individuelle samtaler og mund til mund-metoden den mest effektive metode til at få kvindernes tilslutning til foreningerne i stedet for at holde større møder. Når der er fundet en gruppe, som gerne vil være medlemmer, kan projektlederen derefter holde informationsmøder og generalforsamling.
- Det tager lang tid for mange i denne målgruppe af etniske minoritetskvinder at forstå den danske foreningstankegang, som er meget fremmed og ny for mange af disse kvinder. Det er vigtigt at gøre sig klart, at det kan være en længere proces at danne bestyrelser og give dem ansvaret efterhånden. Hvis bestyrelsesmedlemmerne får for stort et ansvar fra starten, risikerer man nemt at de springer fra. Det tog således ni måneder at få dannet den første forening.
- Forankringen af foreningerne i boligområderne er en lang proces, og det tager tid og ressourcer, at få foreningerne til at køre med frivillig arbejdskraft.
- Det kan være en god idé at tænke over, hvordan man kan anerkende de frivillige bestyrelsesmedlemmers indsats og give dem en belønning, gave eller andet for at værdsætte deres indsats.
- Det er vigtigt at starte de foreninger, som kvinderne selv ønsker, så foreningerne fra starten er lokalt forankrede, og medlemmer får ejerskab til foreningerne.
- Det anbefales at projektperioden er minimum 2 år. Det tager tid at få bestyrelserne til at fungere, og der kan være et kontinuerligt behov for at støtte bestyrelsesmedlemmerne og oplyse dem om, hvordan de kan drive foreningen. Samtidig kan man ikke forvente så høj aktivitet, når det drejer sig om frivilligt arbejde, da kvinderne også har deres hverdag med familie, pligter og arbejde eller andet.
- Mange kvinder har kun mulighed for at deltage i foreningerne, hvis de kan tage deres børn med, og derfor anbefales det så vidt muligt at lave aktiviteter, hvor børnene også kan deltage.
- Det er helt afgørende at sætte ambitionerne realistisk, fordi alt arbejde er frivilligt. Det er derfor bedre at starte færre foreninger op, som kan køre videre på lang sigt end at være for ambitiøs i starten.
- Hvis der er brug for en ekstern underviser eller fagperson med specifikke kompetencer, er det ofte nødvendigt at betale et honorar for det.

